

Guia coeducativa

Per una educació en igualtat
de gènere i no discriminació

Què entenem per coeducació?

Coeducar és intervenir en la comunitat educativa de forma conscient per garantir el desenvolupament integral dels infants fora del model simbòlic heterosexista i patriarcal. Implica repensar què vol dir ser home i ser dona des del context actual perquè l'alumnat es desenvolupi en llibertat, sense limitacions, al marge dels estereotips de gènere, tot reconeixent les aportacions, sabers, habilitats i valors atribuïts tradicionalment a ambdós sexes.

La coeducació es basa en l'acceptació i el respecte a la diversitat i a la diferència; es tracta d'afavorir la igualtat d'oportunitats, amb la base en el respecte i en les particularitats individuals de l'alumnat i donar a cadascú el que necessita.

La consecució de la igualtat d'oportunitats en l'àmbit educatiu, doncs, és quelcom més que el fet que nens i nenes comparteixin l'aula i estudiïn les mateixes assignatures. La coeducació va més enllà: ha de donar les eines per identificar els elements sexistes presents en les activitats quotidianes dels centres educatius i per dissenyar mesures i iniciatives neutralitzadores.

Marc normatiu

Els articles 23, 24 i 25 de la Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes insten a la integració del **principi d'igualtat en l'educació**, tot desenvolupant actuacions en relació amb els currículums i en totes les etapes educatives, l'eliminació i el rebuig dels comportaments i continguts sexistes i estereotips que suposin discriminació entre dones i homes, amb especial consideració en els llibres de text i materials educatius; la integració de l'estudi i aplicació del principi d'igualtat en els cursos i programes per a la formació inicial i permanent del professorat; la promoció de la presència equilibrada de dones i homes en els òrgans de control i de govern dels centres docents, entre d'altres.

En aquest mateix sentit, l'article 44 de l'Estatut de Catalunya obliga els poders públics a garantir la qualitat del sistema d'ensenyament, a través de l'impuls, entre altres, del valor social de la igualtat. El **principi de coeducació** es recull a la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació i als articles 13 (Pla per a la igualtat de gènere en el sistema educatiu), 21 (Coeducació), 22 (Educació en el lleure) i 28 (Universitats i Recerca) de la Llei 17/2015, del 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes.

L'espai educatiu, espai privilegiat de motor de canvi

Tots els centres educatius són un entorn clau en l'establiment de relacions socials igualitàries, l'adquisició de rols i pautes de comportament respectuoses, en la presentació de models i de referents que condicionaran la vida de les persones.

És fonamental treballar des de les edats més primerenques i acompanyar al llarg del recorregut educatiu, des de les escoles bressol fins a la universitat, per construir una cultura de la igualtat i no tolerància cap a qualsevol discriminació per raó de gènere.

El paper dels consells escolars

L'article 127 de la Llei orgànica d'educació introdueix com una de les competències del consell escolar proposar mesures i iniciatives que afavoreixin la convivència al centre, la igualtat entre homes i dones i la resolució pacífica de conflictes en tots els àmbits de la vida personal, familiar i social. Així mateix, l'article 126.2 estableix que una vegada constituït el consell escolar del centre, ha de designar una persona que impulsi mesures educatives que fomentin la igualtat real i efectiva entre homes i dones.

Tolerància 0, des dels 0 anys

Hi ha evidències científiques que han posat de manifest que existeix violència de gènere vinculada amb les edats més primerenques dels infants, des de les escoles bressol i al llarg del diferents cicles educatius. Per aquest motiu, es recomana no menystenir les interaccions que les nenes i els nens estableixen durant aquest període, ja que podrien derivar en comportaments violents acceptats socialment perquè no s'identifiquen com a violències de gènere:

La socialització en violència 0 des dels 0 anys passa, per tant, per socialitzar en el "rebuig a qui tracta malament" i en "tractar bé a qui tracta bé". L'atracció a la violència no només està present en les relacions afectivosexuals sinó que també apareix en l'elecció d'amistats, i en totes les relacions socials. (...) Des dels centres educatius és necessari treballar aquests elements de socialització des de la participació de tota la comunitat (Oliver, Soler, & Flecha, 2009)*.

Per aquest motiu, s'aconseja crear un ambient solidari en què les persones es posicionin sempre a favor de la víctima i en contra de qui agredeix, comptant, doncs, amb el suport del grup d'iguals.

Així mateix, els centres han d'esdevenir espais segurs en els quals la totalitat de membres de la comunitat educativa respongui contra la violència de forma conscient i contundent sense trivialitzar els fets. És imprescindible fer-ho de forma explícita, sense que hi hagi lloc a la complicitat que sovint atorga el silenci.

* Duque, E. (Coord.) (2015) IDEALOVE&NAM. Socialización preventiva de la violencia de género [IDEALOVE&NAM: Preventive socialization of gender]. Madrid: CNIIE. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, pàg. 11.

10 punts

per a un centre coeducatiu

1 L'organització del centre. Els equips directius i càrrecs de responsabilitat, així com els consells escolars han de representar de forma equilibrada les dones i els homes.

2 Implicació de l'AMPA. El paper que juga l'entitat de mares i pares d'alumnes pot esdevenir cabdal pel que fa a la representació i participació equilibrada de pares i mares en l'entitat i en la promoció de la sensibilització i la formació en coeducació de les famílies.

3 Formació del professorat. El professorat és un agent fonamental en la transformació dels centres educatius; per això, oferir formació en coeducació al personal docent, garantir la presència de persones amb coneixements en coeducació en els òrgans responsables dels serveis educatius i implicar el claustre és imprescindible per dur a terme aquest canvi.

4 El llenguatge i les imatges. La llengua és un reflex de la construcció social basada en creences i normes que configuren la nostra cultura i com a vehicle de comunicació a l'escola, cal vetllar per un llenguatge inclusiu (ni racista, ni xenòfob, ni homofòbic, ni sexista, ni androcèntric), tant en el llenguatge oral, com el llenguatge escrit i en el llenguatge icònic (retolació del centre, materials de promoció, documents de comunicació amb les famílies, materials curriculars, etc.). S'ha de vetllar perquè es visibilitzin les dones a la llengua i a les imatges i evitar l'atribució d'estereotips i rols sexistes.

5 El currículum explícit. Una de les funcions del sistema educatiu és la transmissió de coneixements. Per al disseny del currículum explícit es seleccionen uns determinats sabers i se n'exclouen altres. La invisibilitat de les aportacions de les dones es demostra amb la gairebé inexistència de referents femenins i a la falta d'atenció als aspectes culturals atribuïts tradicionalment a les dones i fonamentals per al desenvolupament i el benestar. Reconèixer les aportacions femenines a la història del desenvolupament humà és imprescindible per educar en igualtat. Així mateix, oferir referents estimularà l'interès per determinades àrees de coneixement. En aquest sentit, cal revisar els materials pedagògics i elaborar-ne de confecció pròpia per tal d'incloure referents femenins i temes relatius a àmbits tradicionalment assignats a les dones.

6 El currículum ocult. El currículum ocult fa referència al contingut derivat de la pràctica docent a l'aula que es transmet de manera inconscient (prejudicis, idees preconcebudes, etc.). A través de la interacció entre docents i alumnat es consoliden un conjunt de normes i pautes de comportament social essencials en la construcció de la personalitat de l'alumnat. Es tracta d'un aprenentatge paral·lel que influeix de forma decisiva sobre l'autovaloració d'infants i adolescents. S'han d'analitzar les interaccions a l'aula, quin tipus de missatge s'adrecen als nens i a les nenes, als nois i noies (cal·ligrafia, polidesa, ús dels renecs, etc.) perquè poden reproduir el sexisme en

el si de la institució escolar.

7 L'ús dels espais. L'ocupació del pati posa de manifest les desigualtats de gènere atès que es reproduïen les relacions de poder entre nens i nenes. Els tipus de jocs i activitats, l'ocupació de l'espai (quantitat i ubicacions), els moviments en l'espai, el domini dels jocs masculins i l'exclusió de les nenes en aquest tipus de joc són algunes de les qüestions que s'han de tenir en compte per tal de dissenyar accions per neutralitzar les desigualtats durant el temps de lleure als centres educatius.

8 Reconeixement dels sabers femenins de cura. Educar en l'autonomia, tant en el pla productiu com en el reproductiu, és imprescindible. Per tant, incorporar els sabers atribuïts tradicionalment a les dones, com els relatius a l'autocura (higiene, alimentació i nutrició, etc.), a la maternitat o la paternitat, a la cura de les persones (infants i grans), a les tasques de cura de la llar (efectes de la temperatura de l'aigua sobre els teixits, la reparació d'una peça de roba o d'un electrodomèstic, etc.) és indispensable per a la formació d'individus per a la vida adulta.

9 Orientació professional. La incorporació de la perspectiva de gènere a l'orientació professional i educativa és fonamental per revertir la situació de desequilibri en determinats àmbits acadèmics, tant al batxillerat, com als cicles formatius o a la universitat. Incidir en l'orientació professional sense biaixos de gènere al llarg del període educatiu i, especialment, durant els períodes previs de l'elecció de la carrera universitària o professional és clau per equilibrar la segregació horitzontal en el mercat laboral. L'orientació acadèmica i professional ofereix un ventall de possibilitats variat i evita associar determinats estudis o oficis a rols masculins o femenins.

10 Educació emocional. El procés de socialització diferencial de noies i de nois facilita que les noies tinguin un desenvolupament emocional favorable i dificulta que els nois connectin amb les seves emocions. A les noies els està permesa la tendresa i als nois, l'agressivitat, però no al contrari. Així doncs, la masculinitat es vincula amb l'agressivitat, el risc i la violència i la feminitat amb l'afecte, la tendresa i la submissió. En conseqüència, les relacions afectives que s'estableixen, es mantenen sobre aquest biaix de gènere. Una de les formes de manifestació del sexisme es produeix justament en les manifestacions d'afecte i violència al centre i poden contribuir a les violències de gènere. Per pal·liar aquest efecte, s'han de desmuntar els estereotips de gènere i treballar sobre referents masculins igualitaris, com models d'atractiu que permetin un desenvolupament en aquest espai que els ha estat denegat i treballar models femenins d'acció per apoderar les noies.

Recursos

Escaneja el codi QR i consulta tots els recursos que tens al teu abast per convertir el teu centre en un centre coeducatiu!

Universitat de Lleida
Centre Dolors Piera
d'Igualtat d'Oportunitats
i Promoció de les Dones

Campus de Cappont
C. de Jaume II, 71
Edifici Polivalent (despatx 0.20)
25001 Lleida (Catalunya)
Tel. +34 973 70 27 57 - 973 70 33 96 - 973 70 66 23

centredolorspiera@cdp.udl.cat
<http://www.cdp.udl.cat>

Segueix-nos!

centredolorspiera

@centrecdp

dolorspiera

MINISTERIO
DE SANIDAD, SERVICIOS SOCIALES
E IGUALDAD

SECRETARÍA
DE ESTADO DE SERVICIOS SOCIALES
E IGUALDAD

INSTITUTO DE LA MUJER
Y PARA LA IGUALDAD DE OPORTUNIDADES